

Külpolitikai reflektor

■ Milyen politikai körülményei vannak a legújabb túsügynek?

Újabb géprablás és újabb túsdráma: ártatlan utasok tucatjai — talán üzleti útra, nyaralásra vagy szüleinapi partira indultak, mint Demis Roussos, a híres görög énekes — éltek át szörnyű, idegölő órákat, vagy vannak még mindig a fegyveres, eltérítők kezében. Mindenki őszintén reméli, hogy mielőbb véget ér kálváriájuk.

Az ügy politikai mellékzöngéi azonban aligha avulhatnak el rövid idő alatt. Az események ugyanis abból a kusza, rendezetlen, bonyolult halmazból fakadnak, amelyet közel-keleti válságnak nevezünk. A géprablók — túsziúkért cserébe — annak a hét-nyolcszáz libanoni síta fogolyának szabadon bocsátását követelik, akik Izraelben, a Haifa melletti Atlitz börtönben raboskodnak. Fogvatartásuk egyébként ellentmond minden nemzetközi jognak, hiszen elhurcolt „hadifoglyoknak” számítanak, akiket a Libanonból történt hivatalos izraeli visszavonulás után nem lehetne tovább börtönben tartani. Már az izraeli kormány is ígéretet tett szabadságukra vonatkozóan (ezt azonban lassítják a nagykoalícion belüli viták), s maga Reagan elnök is elengedések mellett foglalt állást sajtóértekezletén.

A síta fegyveresek — megengedhetetlen, terrorista módszerekkel — nyilván ezt a folyamatot szerették volna meggyorsítani. Pontosán nem lehetett megállapítani, milyen szervezethez tartoztak, „annyi bizonyos, hogy a második forduló során Nabih Berri, az Amal szervezet vezetője s egyben a libanoni nemzeti egységkormány tagja lépett előtérbe, s vette kézbe a tárgyalásokat. (Valószínűleg úgy vélte, hogy a síta foglyok esetleges kiszabadulása növeli befolyását és népszerűségét, de a túsügy egyúttal jó alkalom volt a figyelem elterelésére a „táborok háborújáról”. Hiszen éppen az Amal rohamozta a három bejrúti palesztin tábor. A héten valamelyest enyhült a helyzet, mivel többszöri nekifutás után fegyverszüneti megállapodás született az Amal és az Arafattal szemben álló palesztin szervezetek között. A kérdés, hogy meddig, hiszen a gond nem oldódott meg, mivel a táborlakók többsége éppen az Arafat vezette Fatah hívének vallja magát.)

A „fogolycsere” kézenfekvő lenne, mégis bizonyos paththelyzet alakult ki. Izrael szabadon engedné a sítakat, de ehhez Peresz miniszterelnöknek szüksége lenne egy washingtoni megkeresésre, legalábbis a Nemzetközi Vöröskereszt vagy más közvetítő közbenjárására. Az Egyesült Államok viszont nyíltan és hivatalosan aligha tesz ilyen lépést, miután Reagan sajtóértekezletén bejelentette: nem tárgyalnak az eltérítőkkel és képviselőikkel.

Washington katonai lépéseket is fontolgatott (a sokkás flottatüntetésre is sor került a libanoni partok közelében), de lehetőségei korlátozottak. Miután a túsok nem a gépben tartózkodnak, hanem valahol Bejrútban (valószínűleg szétosztán a síták lakta déli negyedekben), nehezen elképzelhető egy kommandó-akció. Ugyanakkor az elnököt szorítják saját szövegei, az Amal rohamozta a három bejrúti palesztin tábor. A héten valamelyest enyhült a helyzet, mivel többszöri nekifutás után fegyverszüneti megállapodás született az Amal és az Arafattal szemben álló palesztin szervezetek között.

s a túsdrámához párosult hat amerikai salvadori halála is: tehát „meg kell történni mindezt”. Minden ország természetesen köteles megvédeni polgárait, de az amerikai kijelentések és fenyegetések aggodalmat váltanak ki: az Egyesült Államok — Dominikától Grenadáig — már jó néhányszor ezel az ürüggyel élt más országok ellen elkövetett agressziói során.

Ausztria és Svájc, sőt Algéria közvetítési próbálkozásai jelzik, hogy talán sikerül egy vértelen, békés megoldás, ebben az esetben viszont Izrael nyilván benyújtana a számlát Washingtonnak, az elnök presztízs megővése miatt. Ami feltétlenül megnehezítené a válság általános rendezését, pedig éppen a héten, Asszad moszkvái látogatása kapcsán jutott kifejezésre: csak egy valamennyi érdekelt részvételével rendezendő nemzetközi békeértekezlet hozhat tartós megoldást.

■ Milyen új fejlemények történtek a kelet—nyugati kapcsolatokban?

Jelképes lehet, hogy Armando Hammernek olyan belépője van a Kremlbe, amelyet még Lenin írt alá. Az amerikai üzletember, aki Moszkvát megelőzően Budapestben is járt, és találkozott Kádár Jánossal, egyike azoknak, akik a gazdasági érdekeket, valamint a politikai realitásokat figyelembe véve, a kelet—nyugati kapcsolatok úttörői közé tartoznak.

Mihail Gorbacsovval, az SZKP KB főtájtárával folytatott megbeszélésén természetesen szóba kerültek cégek, az Occidental Petroleumnak lehetséges üzletkötései (félmilliárd dolláros üzletről van szó, a többi között tengeri olajfúró berendezések szállításáról), de témájuk volt egy esetleges csúcstalálkozó is. Hammer sajtóértekezletén azt mondta, hogy Gorbacsovval szembe nem állhat az ENSZ-évforduló kapcsán New Yorkba utazni, de nem zárkózik el a Reagannal való találkozói elvi lehetősége előtt. Hasonló készségről beszélt az amerikai elnök is nyilatkozatában.

Nem titok viszont, hogy egy csúcstalálkozót megfelelőképpen elő kell készíteni, s nem mindegy az sem, milyen légkörben kerülhet arra sor. Jólléhet, az utóbbi időben különböző szövetségi-amerikai konfliktációk folytatók, s Genfben tartanak a tárgyalások, nincsenek biztató jelek. A legjelentősebb akadály az Egyesült Államok ragaszkodása a csillagháborús tevekhez. (A képviselőházban ugyan csökkentették az eredeti előirányzatot, de egy kompromisszum mégis lehetővé tette a kutatások első szakaszához elegendő pénz biztosítását.)

Különösen nagy visszhangot keltett a Discovery űrrepülőgép sikertelen lézerkísérlete, amelynek fiaskóját egy kis mulasztás okozta. Nemcsak abban az értelemben, hogy a veszélyes úton akarnak járni. Felhívta a figyelmet arra is: milyen könnyű apró, de végzetes hibákat ejteni az űrfegyverkezési gépezetben, s mennyire kiszámíthatatlanok lehetnek „élesben” a következmények...

■ Miért ítélte el a Biztonsági Tanács Dél-Afrikát?

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa szinte sorozatban ítélte el a Dél-afrikai Köztársaságot az elmúlt napokban, s jó oka volt rá. Elmarasztaló ítélet született Pretória általános fajgyűlöli politikája miatt; elítélték a namibiai kísérletet, hogy az országot képviselő Swapo szervezet kizárásával, együttműködő kormányzatot állítsanak fel; valamint az Angolába történő behatolást. (Ezt különösen nehéz lett volna tagadni, hiszen foglyul ejtették a cabindai olajmezőkre kártevő feladatokkal érkezett dél-afrikai kommandó parancsnokát...) Napirendre került a Botswana ellen elkövetett támadás is, ahol az ANC, az afrikai nemzeti kongresszus állítólagos irodáit rohanták meg.

A világméretű felháborodás nyomán lehetetlen lett volna nem elítélni Dél-Afrikát. A szavak élességét azonban mégsem egészítik ki valódi intézkedések: a Biztonsági Tanács végül is csak önkéntes, nem kötelező jellegű szankciókat ajánlhatott Dél-Afrika elszigetelésére. A szavazás során tartózkodó Egyesült Államok és Nagy-Britannia ugyanis jelezte, hogy ellenkező esetben a vétőt alkalmazni, s ezzel még az erkölcsi-politikai elítélés sem emelkedhet hivatalos ENSZ-döntéssé.

Az ANC közben, valahol Afrika déli részében tiznapos konferenciát tart a következő három év stratégiájának megtervezéséről. Dél-Afrikán kívül és belül egyaránt nő a pretóriai rezsim elleni küzdelem, de nem utolsósorban a befolyásos támogatók miatt, ez a harc sem ígérkezik rövid lejáratúnak.

Réti Ervin

Stockholm

Szocialista országok javaslata

■ Stockholm (TASZSZ)

Új bizalom erősítő javaslatot terjesztettek pénteken a szocialista országok a stockholmi konferencia elé. Szigeti Károly nagykövet, a magyar delegáció vezetője munkakönyvet nyújtott be a javaslatról, amelynek az a lényege, hogy 30 nappal korábban jelentésbe, ha a bizalom erősítő intézkedések hatálya alá eső térségben 20 ezer főnél nagyobb szárazföldi erőt moztatnak, illetve dobnak át oda, vagy vannak ki onnan. A bejelentésnek vonatkozni kellene a légerőre is, amennyiben 100-nál több repülőgépet vezényelnek más földrészekről, vagy más térségekből Európába, illetve a környező tengeri térségekbe, vagy légtérbe. A bejelentésnek tartalmaznia kell az adatokat a csapatmozgások általános céljairól, a résztvevő államokról, a fegyverekről és létszámról, az időpontokról, valamint a mozgulatok kiindulási és végpontjairól.

Űrfegyverkísérlet

■ Washington (MTI)

Pénteken végrehajtották az első űrkísérletet az amerikai lézerfegyverrel: a Hawaii-szigetek térségéből kis energiájú lézersugár-nyalábot irányítottak a Discovery amerikai űrrepülőgépre, amely a térség felett haladt át. A sugárnyaláb a Discovery külső felületére szerezett tökrök verte vissza a Földre. Hasonló kísérlettel próbálkozhat még szeptember, de akkor a feladatot nem tudták végrehajtani.

Közéleti napló

TANÁCSKOZOTT AZ EURÓPAI KULTURÁLIS FÓRUM MAGYAR NEMZETI ELŐKÉSZÍTŐ BIZOTTSÁGA

Az európai kulturális fórum magyar nemzeti előkészítő bizottsága pénteken a helsinki záróokmány szellemében jól szolgálhatja az európai együttműködést. A magyar vendéglátók mindegyike megtesznek annak érdekében, hogy ez az elképzelés valóra váljék. A kulturális fórumot október 15. és november 25. között Budapesten rendezik meg. Az előkészítő bizottság ülésén Nádor György, a testület titkára ismertette a rendezvény kísérő-programjait, és beszámolt a résztvevő 35 ország meghívásával tervezett nemzetközi kulturális események előkészületeiről is.

ELUTAZTAK HAZÁNKBÓL A VIT-FESZTIVÁLVONAT UTASAI

Pénteken befejezte magyarországi látogatását és tovább utazott Bécsbe az a 15 országból érkezett 270 fiatal, aki a DIVSZ szakszervezetének a Nemzetközi Ifjúsági Turisztikai és Csereutazási Irodának (BITEJ) szervezésében három napot töltött hazánkban, a XII. VIT alkalmából szervezett fesztiválvonata útjának első állomásán.

A KISZ KB ÜLÉSE

Pénteken Hámori Csaba tájékoztatta az MSZMP XIII. kongresszusának munkáját tartott a KISZ Központi Bizottsága. Az ülésen jelen volt Csehák Judit, a Minisztertanács elnökhelyettese, Petrovics István, az MSZMP KB osztályvezetője is részt vett és felszólalt Radics Katalin, az MSZMP KB osztályvezetője. A Központi Bizottságot Hámori Csaba

GRÓSZ KÁROLY HAZAÉRKEZETT PRÁGÁBÓL

Pénteken hazaérkezett a budapesti pártküldöttség, amely Grósz Károlynak, az MSZMP Politikai Bizottsága tagjának, a Budapesti Pártbizottság első titkárnak vezetésével tartózkodott Prágában. A küldöttség a CSKP prágai bizottságának meghívására két napot töltött a csehországi fővárosban, ahol megbeszélést folytatott Antonín Kapekkal, a CSKP KB elnökségének tagjával, a CSKP prágai bizottságának első titkárával a két főváros együttműködésének fejlesztéséről.

Péter László
A mi Herman Ottóknk
*
Születésének 150. évfordulójára

9. Látogatás a Pálfy-tanyán

A képviselő-választási vereség után hívei tömegesen keresték föl Herman Ottót a Hétválasztóban, hogy kifejezzék a kudarc ellenére is ragaszkodásukat. Herman Ottó köszöntötte a baráti szavakat, és hangzott az: „ő országgyűlési mandátum nélkül is jogoszt vél bírn arra, miképpen Szegednek, tőle telhetően, szolgálatokat tegyen, amire mindenkor keresni fogja az alkalmat”.

Valóban nem is szakadt meg kapcsolata a Várossal. 1894. november 11-én például Kossuth Ferenc társaságában járt itt, vett részt négyülésen, népkörök összejövetelein, színházi előadáson, lakomán. 1895-ben kétszer is megfordult Szegeden. Madarász Viktorral, a Nemzeti Múzeum madartani osztályának munkatársával néprajzi gyűjtésre jöttek: „A szegedi gulyákat, méneseiket és kondákat akarják megtekinteni, mert most a pásztoréletre vonatkozó néprajzi adatokat gyűjtik” — tudósított a Napló. Meglátogatták a Somogyi-könyvtárat is, amelyben a már kibontakozó múzeum régiségtárát tanulmányozták. Valamilyen érdekes tárgyra is bukkant Herman, mert rögtön le is rajzolta. Reizner Jánost közreműködésre kérte, és a város történetírójának Hermanhoz írott, fennmaradt tíz levele bizonyítja, hogy a *Magyar Ősfoglalkozások* című könyvének (1898) szegedi adatait jó részt Reizner szolgáltatta Hermannak.

De júliusban maga Herman is visszajött, folytatni helyszíni gyűjtését. Zámbo György városi jegyző társaságában ezúttal Fölsótanyán járt, többek között Csöngölén is. A Napló július 7-én följegyezte: „A

rajzolatokon kívül tömördek tanyai specialitást viszen magával; öszszéavasírolt tarhonyáskavaró-kanalat, rühelőtartót, palókat, botokat, kobakot, (kivájt) tők; sótartónak használják), bicskát, kampószökeket stb.” Bizonyára ekkor vette azt a *szegedi bicskát* is, amelyet Lambrecht Kálmán emleget Herman-életrajzában, mint amely Lillafüreden, Peleházán, Herman otthonában, élete végén is nélkülözhetetlen tárgy volt.

Jellemző anekdotát is megörökített a Napló. Egy öreg csöngölei, hajdan Herman hűségese választója, nem állhatta meg, hogy meg ne kérdezze az egykori követelő:

— Emlékezem, hogy a mi képviselőnk volt a nagyságos úr, de látom, hogy kobakot és tarhonyáskavaró-kanalat vásárol... Ugyan, milyen üzletet folytat most?

Herman értette a tréfát, jót nevetett az egyszerű ember kíváncsiságán.

1898. szeptember 12-én még mindig a pásztorélet dolgában írt levelet, ezúttal Tömörkény Istvánnak. Az író ekkor még nem volt a Somogyi-könyvtár munkatársa, Herman, mint íróval és újságíróval tartotta vele a kapcsolatot. Tömörkény augusztus 8-án elküldötte neki a *pányvaforgó* rajzát, vélvén, hogy nem ismeri. De Herman azt írta neki: „A forgó országosan használatban van, mégpedig a karikáson, a csikóspányván, a békón és azon a kötélén is, amelyen a jószágot kipányvazzák. Merőben új és nagyon kedves a csokolábvetés, amelyért extra köszönet jár.” (A pányvaforgó, Bálint Sándor szerint, kovács készítette csuklószzerű vaseszköz, amely arra szolgált, hogy a kötél, lánccal ne vessen csokolábba, és így a jószág ne gabalyodjék bele.) Herman ismét kérdezett is Tömörkénytől: „Legyen oly kegyes, és tudassa velem, hogy a búbóca = fejős tehén? Kijegyeztem egyik tárcájából.” Végül ezt írta: „Nagyon vágyóknk arra, hogy egyszer együtt rándulnánk ki a szegedi birodalom pászortartományába, mit azonban csak a jövő évben lehetne nyelbe ütni, mert ezidén még vagy tizféle kell szakadnom.”

A következő évben, 1899-ben, kétszer is járt itt Herman, de ki tudja,

miért, mégsem Tömörkény társaságában rándult ki az alsótanyák világába. Augustus 20-án ünnepelte az alsóvárosi népkör főnnállásának negyedszázados jubileumát, s erre hívta meg egykori képviselőjét a kör elnöke, Vőneki Pál. A kör zászlajának ünnepélyes fölszentelése után: egy-egy jelmondat kíséretében zászlószökeket vertek nyelbe. Herman Ottó ezt mondta: „Amely nemzetből kihál a nemes harag, az veszni indul.” A délutáni díszközgyűlésen is részt vett, az esti banketten pedig a közönség kívánságára beszédet is mondott. Visszavonult, úgymond, a politikától, s életének utolsó éveit a magyarság ősi foglalkozásainak kutatására szentelte. Később szentelt a nemzet közömbösségéről, amely odáig juttatja az országot, hogy Hentzi-szobrot avattak a fővárosban, s örömmel hallotta Szeged népének ez elleni tiltakozását. „Szeged népe híven megtette a kötelességét.” „Késő öregsem, végső napjaim vágya, hogy e nemzet jövődjébe pillantshassak, mielőtt örökre lehunynám szememet. Ez a vágy késztet arra, hogy keressen a nemzet karakterét, az öntudatát, a lelki tartalmát.”

Két hét múlva Herman ismét Szegeden volt. Szeptember 3-tól 10-ig rendezték az országos kiállítást, ezt jött megnézni. A Szegedi Napló 5-én közölte: „Herman Ottó, a nagy hírtudós, a kiállítás megtekintésére, Szegedre érkezett. A tudós a délután folyamán megszemlélte a kiállítást minden részét, és nagy elismeréssel nyilatkozott róla.”

Ez az utóbbi mondat aligha felelt meg a valóságnak. Madarassy László ugyanis, Herman naplója nyomán, azt írta a Magyar Hírlap 1935 karácsonyi számában, hogy a tudóst a kiállítás nem elégitette ki, „mert sem a halászati, sem az állattartási részben nem nyújtott neki tanulságot”. S így folytatta: „Kedvetlenül járt-kelt, és hogy a kirándulásnak valami tudományos haszna mégis legyen, Vőneki Pál nevű jóembere kicsínálta, hogy még este kivigyék Pálfy Antaj nevezetes gazda tanyájára, ahol az éjszaka eltölthesse, és a tanya ébredését láthassa.”

(Következik:
A domaszéki tanya néprajza)